

Aaer, der løber omkring Mosen, Lindborgaa og Gudumlundkanal, som dens nederste Ende kaldes, Syd for Limfjorden, og Ryaa og Lindholmaa Nord for Limfjorden. Men skal disse Aaer benyttes til Sejlads, vil det sikkert blive nødvendigt ogsaa at foretage regulerende Arbejder ved dem, hist og her rette for skarpe Krumninger paa dem, hist og her vel ogsaa uddybe dem lidt — det gælder navnlig Udløbet af Ryaa i Limfjorden, der, saa vidt jeg ved, har en deltaagtig Karakter, og hvor Vandet ofte har et meget lavt Strømløje og store Mudder- og Dyndbeholdninger. Ogsaa dette vil det sikkert være nødvendigt at tage med i den Plan, der skal lægges.

Videre maa Planen gaa ud paa selve Fremstillingen af Tørvene. Der kan baade være Tale om at fremstille Skæretørv, navnlig i den nederste Del af Mosen, og Æltetørv paa den øvre, højereliggende Del. Det bliver sikkert nødvendigt at indrette hele Tørveproduktionen paa her at fremstille Æltetørv, ellers vil det, som det blev omtalt af det ærede Medlem fra Aalborg (N. C. Christensen), blive for løs en Masse af transportere, Tørven vil ikke blive god nok. Planen kommer fremdeles til at gaa ud paa Anvendelse af Biprodukter fra Tørveproduktionen, Gas, Ammoniak, Tjære og Sprit. Dette sidste Biprodukt har der ogsaa været Tale om i sin Tid. Der var et æret Medlem, der sagde til mig, at det kom ikke til at dreje sig om mere, end Arbejderne kunde drikke. Skal Produktionen af Sprit faa nogen Betydning, skulde den helst kunne blive til noget mere i Fremtiden. Men ogsaa dette peger jeg paa som noget, der bør tages med ind i Planen, om end ikke paa dens første Stadium, saa i hvert Fald senere hen.

Et Spørgsmaal, som sikkert ogsaa vil faa meget stor Betydning, naar Planen skal gennemføres, er Muligheden af at anvende Tørvemassen paa Stedet til Fremstilling af Kraft, navnlig til Fremstilling af Elektricitet. Det er vel sandsynligt, at en saadan Anvendelse af Tørven i ret høj Grad vil blive praktisk og hensigtsmæssig, og at man maa lægge Vægt derpaa. Fra et saadant stort Elektricitetsværk vil der aabne sig Mulighed for at forsyne hele Oplandet, ogsaa de store Industricentre langs Limfjorden, med Kraft.

Til Planen hører ogsaa det Arbejde, der skal gøres for at omdanne den afgravede Mose til Landbrugsjord. Der er allerede i Kanterne af Vildmoserne, navnlig den store, kultiveret meget betydelige Are-

aler, flere Tusinde Tønder Land, dels hvor Tørven er afgraved, dels hvor den endnu ikke er afgraved. Men denne Kultivering har haft et meget tilfældigt Præg. Det har været Lapperier og Napperier ind i Kanten af Mosen, hvor der dog i det smaa er udrettet et godt Arbejde, ogsaa skaffet betydelige Værdier frem. Skal det her foreliggende Lovforslag gennemføres i sine Konsekvenser, maa der selvfølgelig lægges en fast Plan, som det ogsaa er antydnet i Bemærkningerne, hvor der nærmere er gjort Rede for, hvorledes Landbrug skal oprettes, naar Tørvejorden er afgraved. Og maa jeg tilføje, at skulde det vise sig, naar Mosen først er afvandet og sunket sammen, at Brændselsproduktionsforholdene i Verden skulde blive saadanne, at det ikke kan betale sig at fremstille Tørv i større Mængder deroppe, vil et Kultiveringsarbejde, hvorved disse Moser omdannes til Landbrugsjord, alligevel kunne gennemføres og bør gennemføres. Jeg tror i det hele, at naar dette Spørgsmaal en Gang er rejst, som det er rejst her, kommer man ikke udenom det, for der ligger saa store Muligheder for at skabe økonomiske Værdier i disse Moser, at Samfundet, naar først Opmærksomheden er henvendt derpaa, ikke længere vil lade dem ligge, men Spørgsmaalet vil stadig vende tilbage, indtil det løses. Og der er ikke her Tale om et helt nyt Arbejdsomraade. Erfaringerne i Udlandet fra lignende Arbejder har vist saa gode Resultater, at man ikke kan betragte det som et nyt Eksperiment at gaa til et saadant Arbejde i større Stil.

Endelig vil jeg henlede Opmærksomheden paa, at i den samlede Plan bør ogsaa indgaa en Planlægning af Bebyggelsen af de Landbrugsarealer, som fremkommer i Moserne. Bebyggelsen bør ikke faa en tilfældig Karakter, saa at hver Gang der er tildannet et saa stort Areal, at der kan anlægges et Landbrug paa en halv Snes Hektar, bygges der, som det passer paa det Sted, og saa bygges der et andet Sted, som det passer der. Færdselsvejene i Moserne, hvad enten det bliver Vandveje eller Landveje, og Landbrugsbygninger deroppe bør planmæssig høre sammen, bl. a. fordi det vil være af stor Betydning for de Landmænd, der kommer til, naar Tid er gaaet — det vil jo være mange Aar, inden Bebyggelsen kan gennemføres i større Stil —, at Bebyggelsen er nogenlunde samlet, idet Fordelene ved Anlæg af Vandværker og Kraftstationer og for Transport da bedst kan udnyttes. Jeg